

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

SIEGBERT ALBER

της 10ης Δεκεμβρίου 2002¹

I — Εισαγωγή

1. Με την παρούσα αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως το Verwaltungsgerichtshof (Αυστρία) υπέβαλε ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά τη πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας² (στο εξής: οδηγία 76/207). Το ερώτημα αφορά το αν η απαίτηση να προβλέπεται η δυνατότητα δικαστικής προβολής των δικαιωμάτων ενός προσώπου που απορρέουν από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως πληρούται επαρκώς στην περίπτωση που επιλαμβάνεται του ζητήματος αυτού το Verwaltungsgerichtshof ως ακυρωτικό δικαστήριο το οποίο εξετάζει μόνο νομικά ζητήματα.

2. Στην παρούσα υπόθεση, ο ενάγων στην κύρια δίκη (στο εξής: ενάγων) — ο οποίος παραλείφθηκε στο πλαίσιο των προαγωγών προκειμένου να προαχθεί μια γυναίκα — άσκησε, πέραν των προβλεπόμενων από τον αυστριακό Bundesgleichbehandlungsgesetz (ομοσπονδιακό νόμο περί

ίσης μεταχειρίσεως, στο εξής: B-GBG) μέσων παροχής έννομης προστασίας ενώπιον των διοικητικών αρχών και του Verwaltungsgerichtshof, ενώπιον των οποίων ζήτησε την καταβολή αποζημιώσεως λόγω της ζημίας που υπέστη από την προβαλλόμενη από αυτόν δυσμενή μεταχείριση, και αγωγή αποζημιώσεως λόγω αστικής ευθύνης του Δημοσίου ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ζητώντας την επιδίκαση αποζημιώσεως λόγω πλημμελούς μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο των διατάξεων του άρθρου 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 76/207. Τα πολιτικά δικαστήρια και των δυο βαθμών δικαιοδοσίας και το ακυρωτικό δέχτηκαν ότι έχουν δικαιοδοσία να κρίνουν τη διαφορά, διαπίστωσαν δε ότι κατ' αρχήν μπορεί να θεμελιωθεί αξίωση αποζημιώσεως βάσει των διατάξεων περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου σε περίπτωση μη εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, δεν δέχτηκαν όμως ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές στη συγκεκριμένη περίπτωση.

3. Λόγω αυτών των επιπλέον μέσων παροχής ένδικης προστασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων με περισσότερους βαθμούς δικαιοδοσίας, πράγμα το οποίο ενδεχομένως ήδη να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της ανωτέρω οδηγίας, είναι αμφίβολο το κατά πόσον είναι νόμιμη η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλει το Verwaltungsgerichtshof το οποίο θεωρεί ότι έχει αποκλειστική δικαιοδοσία.

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

² — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70.

II — Νομικό πλαίσιο

B — Η εθνική νομοθεσία

A — Κοινοτικό δίκαιο

4. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 76/207 προβλέπει:

«Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισεως συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο, όσον αφορά τους όρους, συμπεριλαμβανομένων και των κριτηρίων επιλογής, προσβάσεως σε απασχολήσεις, σε θέσεις εργασίας, ανεξάρτητα από τομέα ή κλάδο δραστηριότητας, και για όλες τις βαθμίδες της επαγγελματικής ιεραρχίας».

5. Το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη εισάγουν στην εσωτερική τους έννομη τάξη τα αναγκαία μέτρα, προκειμένου να καταστεί δυνατό σε κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται από την μη εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισεως, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 5, να διεκδικεί τα δικαιώματά του διά της δικαστικής οδού αφού ενδεχομένως, προσφύγει σε άλλα αρμόδια όργανα.»

6. Το άρθρο 3 του αυστριακού B-GBG (ως είχε κατά τον κρίσιμο χρόνο των πραγματικών περιστατικών) προβλέπει:

«Απαγορεύονται οι άμεσες ή οι έμμεσες δυσμενείς διακρίσεις λόγω φύλου στο πλαίσιο υπηρεσιακής σχέσεως ή σχέσεως επιμορφώσεως σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, ιδίως στην περίπτωση

1-4 [...]

5. επαγγελματικής ανέλιξης, ιδίως στην περίπτωση των προαγωγών και της ανανέωσης καθηκόντων με υψηλότερες αποδοχές, [...]

7. Το άρθρο 15, παράγραφος 1, του B-GBG προβλέπει:

«Στην περίπτωση που δημόσια υπάλληλος ή δημόσιος υπάλληλος δεν ανέλαβαν ορισμένα καθήκοντα λόγω παραβάσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισεως σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 3, σημείο 5, για την οποία ευθύνεται η Ομοσπονδία, η Ομοσπονδία υποχρεούται να αποκαταστήσει τη ζημία.»

8. Το άρθρο 19, παράγραφος 2, του B-GBG προβλέπει:

«Απαιτήσεις δημοσίων υπαλλήλων και των δύο φύλων πρέπει να προβάλλονται σύμφωνα με το άρθρο 15 [...] έναντι της Ομοσπονδίας [...] με αίτηση που υποβάλλεται στις υπηρεσιακές αρχές που είναι αρμόδιες γι' αυτούς [...]».

III — Πραγματικά περιστατικά και κύρια δίκη

9. Ο ενάγων είναι δικαστής στο Arbeits- und Sozialgericht Wien. Ο ενάγων υπέβαλε υποψηφιότητα δύο φορές για την κατάληψη προβλεπόμενης από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό θέσεως στο Oberlandesgericht Wien. Κατά την εφαρμογή ενός συστήματος ποσοτώσεων για την κατάληψη θέσεων από γυναίκες, προήχθησαν αντ' αυτού και τις δύο φορές νεότερες σε ηλικία και αρχαιότητα υποψήφιες.

10. Κατόπιν των ανωτέρω αποφάσεων ο ενάγων άσκησε αγωγή στηριζόμενος στις γενικές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου ενώπιον του Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien, ζητώντας την επιδίκαση αποζημίωσης για τη ζημία που υπέστη λόγω του ότι κατά την έκδοση της απόφασης περί προαγωγής δεν ελήφθησαν υπόψη ορισμένοι λόγοι που συνέτρεχαν στο πρόσωπό του. Το Landesgericht και το Oberlandesgericht Wien, ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, δέχτηκαν ομοφώνως ότι η αγωγή ήταν παραδεκτή, δεν δέχτηκαν όμως ότι ήταν βάσιμη. Το Oberster Gerichtshof (στο εξής και ως:

OGH), δικάζοντας σε τελευταίο βαθμό ως ακυρωτικό δικαστήριο, απέρριψε μεν την αγωγή, διέλαβε όμως στην απόφασή του ότι οι αξιώσεις αποζημιώσεως που κατοχυρώνει (κατά αναλογία) το άρθρο 23 του Bundes-Verfassungsgesetz (Ομοσπονδιακού Συντάγματος) πρέπει να κρίνονται πάντοτε από τα πολιτικά δικαστήρια σύμφωνα με τον νόμο περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου ή σύμφωνα με τις γενικές αρχές που διέπουν την αστική ευθύνη του Δημοσίου. Οι ρυθμίσεις των άρθρων 15 και 19 του B-GBG δεν μπορούν να αποκλείσουν εν όλω ή εν μέρει αυτές τις πλέον εκτεταμένες αξιώσεις.

11. Κατά την εξέταση της εκ της αστικής ευθύνης του Δημοσίου απορρέουσας αξιώσεως το OGH, λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επί της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως του κοινοτικού δικαίου όπως κατοχυρώνεται στην οδηγία 76/207³, κατέληξε επίσης στο συμπέρασμα ότι η αυστριακή ρύθμιση περί προώθησης των γυναικών δεν είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο διότι δεν προβλέπει ρήτρα παρεκκλίσεως (Offnungsklausel). Ωστόσο, το OGH απέρριψε την αξίωση αποζημιώσεως του ενάγοντος, δεδομένου ότι δεν υπήρχε η απαιτούμενη αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως του νόμου και της υποτιθέμενης ζημίας. Κατά το OGH, ο G. Schneider δεν προέβαλε τις περιστάσεις εκείνες οι οποίες θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη υπέρ αυτού στην περίπτωση που προβλεπόταν ρήτρα παρεκκλίσεως, η δε απόφαση περί προαγωγής ήταν διαφανής και επιδεικτική ελέγχου.

3 — Αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 1995, C-450/93, Kalanke (Συλλογή 1995, σ. I-3051), της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-409/95, Marshall (Συλλογή 1997, σ. I-6363), της 28ης Μαρτίου 2000, C-158/97, Badeck κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-1875), και της 6ης Ιουλίου 2000, C-407/98, Abrahamsson κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-5539).

12. Πέραν της αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, ο ενάγων ζήτησε και από τις αρμόδιες αρχές, ήτοι από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Δικαιοσύνης, με έγγραφο της 11ης Ιανουαρίου 1999, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από το γεγονός ότι λόγω δυσμενούς διακρίσεως δεν διορίστηκε δικαστής στο Oberlandesgericht Wien. Κατά της απορριπτικής αποφάσεως του υπουργού άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof. Προς θεμελίωση του ισχυρισμού του περί ελλείψεως νομιμότητας της αποφάσεως ο ενάγων προέβαλε μεταξύ άλλων ότι βάσει του άρθρου 19 B-GBG έχει το δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση από τη διοικητική αρχή που προκάλεσε τη ζημία. Επιπλέον, ο δικαστικός έλεγχος που ασκεί επί των αποφάσεων αυτών το Verwaltungsgerichtshof δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, διότι το Verwaltungsgerichtshof ως ακυρωτικό δικαστήριο δεν έχει δικαίωμα «να ελέγξει την εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού» και, ως εκ τούτου, ο έλεγχος των πραγματικών περιστατικών επαφίεται αποκλειστικά στην ίδια τη διοικητική αρχή.

IV — Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

13. Το Verwaltungsgerichtshof έχει επιφυλάξεις ως προς το αν η περιορισμένη εξουσία ελέγχου που διαθέτει είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο, και ως εκ τούτου, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρί-

σεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και την προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, την έννοια ότι η προβλεπόμενη στην εν λόγω οδηγία δυνατότητα δικαστικής επιδιώξεως των δικαιωμάτων (εν προκειμένου: της αξιώσεως αποζημιώσεως) δεν εξασφαλίζεται επαρκώς μόνον από το αυστριακό Verwaltungsgesichtshof λόγω των εκ του νόμου περιορισμένων αρμοδιοτήτων αυτού (δεδομένου ότι λειτουργεί μόνον ως ακυρωτικό δικαστήριο χωρίς δυνατότητα ελέγχου των πραγματικών περιστατικών);»

14. Η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή μετέσχον στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

15. Το Δικαστήριο ζήτησε από τους μετέχοντες στη διαδικασία να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένα ερωτήματα.

Η Αυστριακή Κυβέρνηση κλήθηκε να απαντήσει στο ακόλουθο ερώτημα:

«Ποια σχέση υφίσταται μεταξύ της διαδικασίας ενώπιον του Landesgericht για τη διαπίστωση τυχόν αστικής ευθύνης του δημοσίου και της διαδικασίας εκδικάσεως προσφυγής ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof κατά της αποφάσεως του Ομοσπονδιακού Υπουργού Δικαιοσύνης την οποία άσκησε ο G. Schneider στην παρούσα υπόθεση;»

Η Επιτροπή κλήθηκε να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα:

- «1) Πληρούνται οι απαιτήσεις που τάσσει η οδηγία 97/80 ως προς την υποχρέωση συγκεντρώσεως του αποδεικτικού υλικού στην περίπτωση δικών όπου εξετάζονται μόνο νομικά ζητήματα;
- 2) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 97/80 διοικητική διαδικασία εκδίκασεως προσφυγής όπως είναι αυτή της κύριας δίκης; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, θα εφαρμοζόταν η οδηγία στην επίμαχη διαδικασία αν ληφθεί υπόψη ότι η προσβαλλόμενη απόφαση του Ομοσπονδιακού Υπουργού Δικαιοσύνης εκδόθηκε πριν από την παρέλευση της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο της Αυστρίας;»

V — Επιχειρήματα των μετεχόντων στη διαδικασία

1) Η Αυστριακή Κυβέρνηση

16. Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου⁴, ελλείπει ρυθμίσεως στο κοινο-

τικό δίκαιο, εναπόκειται στην έννομη τάξη εκάστου κράτους μέλους να προσδιορίσει ποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαιίνεται και με ποια διαδικασία, τα δε κράτη μέλη έχουν σε κάθε περίπτωση την ευθύνη της διασφάλισης της αποτελεσματικής προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Ωστόσο, για την προάσπιση των αρχών αυτών και τη διασφάλιση της δικαστικής προστασίας κρίσιμο δεν είναι μόνον το να υπάρχει διαδικασία δικαστικού ελέγχου η οποία παρέχει την εξουσία στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια να υποκαθιστούν τη διοικητική αρχή στην εκτίμηση των πραγματικών περιστάσεων. Δεδομένου ότι και ο κοινοτικός δικαστής —όπως προκύπτει από την απόφαση *Urjohn*— ελέγχει μόνον τη διενεργηθείσα έρευνα των προϋποθέσεων του πραγματικού μιας διατάξεως και τη νομική εκτίμησή τους από τις κοινοτικές αρχές, εξετάζοντας πρωτίστως το αν η ενέργεια της αρχής αυτής πάσχει πρόδηλο σφάλμα ή συνιστά κατάχρηση εξουσίας, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαιτεί από τα εθνικά δικαστήρια κανέναν περαιτέρω έλεγχο σε παρόμοιες περιπτώσεις.

17. Δεδομένου ότι η ίδια η οδηγία 76/207 προβλέπει τη δυνατότητα προηγούμενης έρευνας και από άλλες αρμόδιες αρχές, είναι επομένως σύμφωνο με τις κοινοτικές διατάξεις το επιλεγέν από τον Αυστριακό νομοθέτη σύστημα του δικαστικού ελέγχου της διοικητικής διαδικασίας μόνον από το *Verwaltungsgerichtshof*.

18. Εκτός από το *Verwaltungsgerichtshof*, τα πολιτικά δικαστήρια που είναι αρμόδια για τον έλεγχο των αξιώσεων που πηγάζουν από την αστική ευθύνη του δημοσίου εξακολουθούν να έχουν πλήρη δικαιοδο-

4 — Αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, *Dorsch Consult* (Σύλλογος 1997, σ. I-4961, σκέψη 40), και της 21ης Ιανουαρίου 1999, C-120/97, *Urjohn* (Σύλλογος 1999, σ. I-223, σκέψεις 32 έως 35).

σία διαγνώσεως των διαφορών αυτών. Τα πολιτικά αυτά δικαστήρια δεν δεσμεύονται από την απόφαση των διοικητικών αρχών όπως ακριβώς συμβαίνει και το αντίστροφο. Απλώς, η αναγνωρισθείσα μέσω της διοικητικής οδού αξίωση αποζημιώσεως βάσει του άρθρου 15 B-GBG περιορίζει την προβαλλόμενη ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων αξίωση αποζημιώσεως, διότι κατά το μέτρο αυτό δεν υφίσταται ζημία.

19. Συνοπτικώς, η Αυστριακή Κυβέρνηση φρονεί ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η απαιτούμενη από το άρθρο αυτό δυνατότητα δικαστικής επιδιώξεως των δικαιωμάτων εξασφαλίζεται επαρκώς μέσω του ελέγχου της διοικητικής αρχής από το Verwaltungsgerichtshof.

2) Η Επιτροπή

20. Η Επιτροπή προβάλλει με τις γραπτές παρατηρήσεις της ορισμένες επιφυλάξεις ως προς την αναγκαιότητα της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος. Πρώτον, δεν έχουν ενδεχομένως σημασία οι περιορισμοί που προβλέπονται στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, εφόσον η αγωγή που άσκησε εκ παραλλήλου ο G. Schneider ενώπιον του Landesgericht für Zivilrechtssachen, στηριζόμενος στις διατάξεις περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου, παρέχει τη δυνατότητα πλήρους ελέγχου της απόφασης του Ομοσπονδιακού Υπουργού Δικαιοσύνης τόσο ως προς τα πραγματικά περιστατικά όσο και ως προς το νομικό σκέλος αυτής. Δεύτερον, αντικείμενο της παρούσας υποθέσεως είναι κατ' ουσίαν ένα νομικό ζήτημα, ήτοι το αν η απαιτού-

μενη από τη νομολογία του Δικαστηρίου⁵ ρήτρα παρεκκλίσεως στην περίπτωση ποσοστάσεων υπέρ των γυναικών επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη και άλλες ιδιαίτερες περιστάσεις που συντρέχουν στο πρόσωπο του άνδρα υποψηφίου εφόσον είναι πλέον κατάλληλος.

21. Η Επιτροπή, στηριζόμενη στην απάντηση της Αυστριακής Κυβερνήσεως επί του υποβληθέντος από το Δικαστήριο ερωτήματος και επί της προσκομισθείσας αποφάσεως του OGH, που εκδόθηκε στο πλαίσιο της παράλληλης δίκης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η διαδικασία για τη διαπίστωση τυχόν αστικής ευθύνης του δημοσίου πληροί όλες τις τασόμενες από το κοινοτικό δίκαιο δικονομικές απαιτήσεις στην περίπτωση εκδικάσεως διαφοράς με αντικείμενο τη δυσμενή διάκριση λόγω φύλου. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή φρονεί ότι οι επιφυλάξεις ως προς το παραδεκτό της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως καθίστανται απόλυτη βεβαιότητα.

22. Στην περίπτωση και μόνον που το Δικαστήριο δεν δεχτεί την ανωτέρω εκτίμηση, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής παρέπεμψε στις εκτενείς αναπτύξεις του υπομνήματος της Επιτροπής. Οι αναπτύξεις αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: η αρχή της αποτελεσματικότητας του κοινοτικού δικαίου επιβάλλει, ακόμα και στην περίπτωση που δεν υπήρχε μια ειδική διάταξη όπως είναι αυτή του άρθρου 6 της οδηγίας 76/207, να διασφαλίζεται η παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προ-

5 — Αποφάσεις Marschall (προπαράτεθείσα στην υποσημείωση 3), Badeck κ.λπ. (προπαράτεθείσα στην υποσημείωση 3), και Abrahamsson κ.λπ. (προπαράτεθείσα στην υποσημείωση 3).

στασίας για την ικανοποίηση των δικαιωμάτων που απονέμει το κοινοτικό δίκαιο. Η αυστριακή νομοθεσία δεν πληροί τις απαιτήσεις αυτές, όσον αφορά τη διαδικασία ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof, δεδομένου ότι δεν επιτρέπεται στο δικαστήριο αυτό να ερευνήσει και να εκτιμήσει το σύνολο των πραγματικών περιστατικών και να θεραπεύσει τις αντίστοιχες πλημμέλειες της διοικήσεως. Το έλλειμμα στην παροχή δικαστικής προστασίας καθίσταται ιδιαίτερα έντονο ιδίως από το γεγονός ότι η κρίνουσα διοικητική αρχή είναι ταυτόχρονα αρμόδια να κρίνει τις προσφυγές που στρέφονται κατά της δικής της αποφάσεως.

23. Ειδικότερα, η σύγκριση με την οδηγία 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου⁶ δείχνει ότι η αποτελεσματική δικαστική προστασία διασφαλίζεται μόνο στη περίπτωση που το δικαστήριο μπορεί να εκτιμήσει πλήρως όλα τα κρίσιμα για την έκδοση της διοικητικής αποφάσεως πραγματικά περιστατικά. Το γεγονός ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/80 υποδεικνύει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν, στο πλαίσιο των εθνικών δικαστικών συστημάτων τους, τα αναγκαία μέτρα ούτως ώστε στην περίπτωση ασκήσεως προσφυγής ή αγωγής λόγω παραβάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως να φέρει ο εναγόμενος το βάρος αποδείξεως ότι δεν παραβιάστηκε η αρχή αυτή, προϋποθέτει ότι ο εναγόμενος πρέπει να αποδείξει ενώπιον του δικαστηρίου όχι μόνον την ορθή εφαρμογή του νόμου, αλλά και να εκθέσει όλα τα κρίσιμα για την έκδοση της διοικητικής αποφάσεως πραγματικά περιστατικά, το δε δικαστήριο πρέπει να έχει την εξουσία να τα εκτιμήσει πλήρως. Αυτό

προκύπτει μεταξύ άλλων από το άρθρο 4, παράγραφος 3, το οποίο ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν την παράγραφο 1 σε δίκες κατά τις οποίες εναπόκειται ούτως ή άλλως στο δικαστήριο να ερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά. Η αναφορά της ανωτέρω διατάξεως στα πραγματικά περιστατικά καθιστά σαφές ότι το δικαστήριο πρέπει να προβαίνει όχι μόνο στον νομικό έλεγχο, αλλά και να εξετάζει αν η διερεύνηση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών είναι ορθή.

24. Εξάλλου, στο πλαίσιο της απαντήσεως επί των ερωτημάτων που έθεσε το Δικαστήριο, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Δικαιοσύνης δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άλλη «αρμόδια αρχή» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/80, διότι ο ίδιος εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη περί προαγωγής. Όσον αφορά το αν έχει εφαρμογή η οδηγία, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι κρίσιμο είναι το γεγονός ότι η υπόθεση του ενάγοντος δεν είχε οριστικώς κριθεί κατά τη λήξη της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας.

25. Επομένως, η Επιτροπή φρονεί ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 και το άρθρο 4 της οδηγίας 97/80 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από τις διατάξεις αυτές υποχρέωση παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στην περίπτωση που προβάλλεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως λόγου φύλου πρέπει να παρέχει στο επιληφθέν δικαστήριο τη δυνατότητα να εξετάσει όχι μόνον το αν οι συναφείς διατάξεις της νομοθεσίας ερμηνεύθηκαν και εφαρμόστηκαν ορθά από την κρίνουσα αρχή, αλλά επίσης αν ερευνήθηκαν ορθώς και ελήφθησαν δεόντως υπόψη όλα τα κρίσιμα για την απόφαση αυτήν πραγματικά περιστατικά.

6 — ΕΕ 1998, L 14, σ. 6.

VI — Νομική εκτίμηση

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

26. Στην παρούσα υπόθεση τίθεται πρωτίστως το ερώτημα αν η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή. Η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της διατύπωσε ήδη ορισμένες επιφυλάξεις ως προς το σημείο αυτό. Η έκταση της προβληματικής, ήτοι οι περιστάσεις οι οποίες επιτρέπουν την εκτίμηση του προβλήματος, περιήλθε σε γνώση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας το πρώτον με τις απαντήσεις της Αυστριακής Κυβερνήσεως επί του ερωτήματος του Δικαστηρίου.

27. Η Αυστριακή Κυβέρνηση προέβαλε με την απάντησή της επί του αντιστοίχου ερωτήματος του Δικαστηρίου ότι, αφενός, οι εκάστοτε αποφάσεις των εν λόγω αρχών δεν δεσμεύουν αλλήλας και, αφετέρου, συνήψε και επεξήγησε την απόφαση του Oberster Gerichtshof, το οποίο έκρινε σε τελευταίο βαθμό την αγωγή που ασκήθηκε βάσει των διατάξεων περί αστικής ευθύνης του δημοσίου.

28. Από την ανωτέρω απόφαση προκύπτει ότι τα αρμόδια πολιτικά δικαστήρια εξέτασαν αναλυτικά την ύπαρξη τυχόν παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως που κατοχυρώνει η οδηγία 76/207 στο πλαίσιο του ελέγχου της προβληθείσας αξιώσεως βάσει των διατάξεων περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου. Αυτό ισχύει τόσο ως προς τα πραγματικά περιστατικά, ήτοι ως προς τις περιστάσεις

που συνέτρεχαν στο πρόσωπο του ενάγοντος, όσο και ως προς τα νομικά ζητήματα λαμβανόμενης υπόψη της πλούσιας νομολογίας του Δικαστηρίου επί της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Από άποψη περιεχομένου, στη συγκεκριμένη υπόθεση τόσο η αξίωση εκ της αστικής ευθύνης του δημοσίου όσο και η αξίωση εκ του άρθρου 15 B-GBG κατατείνουν στην αποκατάσταση της ζημίας η οποία προκαλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά την επαγγελματική εξέλιξη, μολοντί η προβαλλόμενη παράβαση του νόμου πρέπει να αναζητηθεί, στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη διαπίστωση τυχόν αστικής ευθύνης του δημοσίου, στο επίπεδο της εθνικής νομοθεσίας η οποία είναι αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο, ενώ, αντιθέτως, αντικείμενο της διαδικασίας ενώπιον του VGH, είναι η προβαλλόμενη έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως του Ομοσπονδιακού Υπουργού Δικαιοσύνης. Ο B-GBG δεν αποκλείει ρητώς την προβολή και άλλων αξιώσεων αποζημιώσεως. Ως εκ τούτου, το αυστριακό Oberster Gerichtshof, ως ανώτατο εθνικό πολιτικό δικαστήριο, διαπίστωσε αμετακλήτως ότι το άρθρο 15 του B-GBG δεν αποκλείει τις συνταγματικώς κατοχυρωμένες, πλέον εκτεταμένες, αξιώσεις αποζημιώσεως βάσει του νόμου ή των γενικών αρχών περί αστικής ευθύνης του δημοσίου. Έστω και αν από τυπικής απόψεως πρόκειται για δύο διαφορετικές αξιώσεις αποζημιώσεως, αμφότερες κατατείνουν σε τελευταία ανάλυση στην οικονομική αποκατάσταση των διαφυγόντων εσόδων από τις μη καταβληθείσες υψηλότερες αποδοχές.

29. Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι εν πάση περιπτώσει κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα και λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως ο ενάγων

είχε τη δυνατότητα να ασκήσει τόσο αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων όσο και η προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof.

30. Ως προς το παραδεκτό της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί με πάγια νομολογία του ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 234 ΕΚ διαδικασία της εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αποτελεί ένα μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων⁷.

31. Το Δικαστήριο αποφαινεται μεν στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 234 ΕΚ κατανομής των δικαστικών καθηκόντων μεταξύ του ιδίου και των εθνικών δικαστηρίων μέσω της εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, χωρίς να υποχρεούται κατ' αρχήν να εξετάσει τις περιστάσεις υπό τις οποίες το εθνικό δικαστήριο παρακινήθηκε να του υποβάλει τα ερωτήματα και υπό τις οποίες τα εθνικά δικαστήρια προτίθενται να εφαρμόσουν τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου των οποίων την ερμηνεία ζητούν από το Δικαστήριο⁸. Εναπόκειται κατ' αρχήν αποκλειστικά και μόνο στα εθνικά δικαστήρια, ενώπιον των οποίων εκκρεμεί η διαφορά και τα οποία φέρουν την ευθύνη για την εκδοθησόμενη δικαστική απόφαση, να εκτιμήσουν, βάσει των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών κάθε υποθέσεως, τόσο το αν είναι αναγκαία η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου να είναι σε θέση να αποφανθούν, όσο και τη λυσιτέλεια των υποβαλλομένων στο

Δικαστήριο ερωτημάτων⁹. Εφόσον τα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο είναι κατ' αρχήν υποχρεωμένο να απαντήσει σ' αυτά¹⁰.

32. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν μπορεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα, όταν είναι προφανές ότι η ζητούμενη από το εθνικό δικαστήριο ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου δεν έχει καμία σχέση με τα δεδομένα και το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως¹¹. Το Δικαστήριο έκρινε συναφώς με την απόφασή του επί της υποθέσεως Meilicke¹² ότι:

«σ' αυτό εναπόκειται, ενόψει της έρευνας της δίκης του αρμοδιότητος, να ερευνήσει τις συνθήκες υπό τις οποίες απευθύνθηκε προς αυτό ο εθνικός δικαστής. Πράγματι, το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να διέπει τη λειτουργία της προδικαστικής παραπομπής συνεπάγεται ότι ο εθνικός δικαστής λαμβάνει υπόψη την αποστολή που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο, που συνίσταται στη συμβολή του στην απονομή δικαιοσύνης στα κράτη μέλη και όχι στη διατύπωση συμβουλευτικών γνώμων για ζητήματα γενικά ή υποθετικά».

9 — Αποφάσεις της 3ης Μαρτίου 1990, C-332/92, C-333/92, C-335/92, Eurico Italia κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-711, σκέψη 17), της 26ης Οκτωβρίου 1995, C-143/94, Furlanis (Συλλογή 1995, σ. I-3633, σκέψη 12), και της 16ης Ιουλίου 1998, C-264/96, ICI (Συλλογή 1998, σ. I-4695, σκέψη 15).

10 — Απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, C-369/89, Piageme κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-2971, σκέψη 10).

11 — Διάταξη της 25ης Μαΐου 1998, C-361/97, Rouhollah Nour (Συλλογή 1998, σ. I-3101).

12 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7, σκέψη 25, που παραπέμπει στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, 244/80, Foglia (Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψεις 18 και 21).

7 — Αποφάσεις της 1ης Δεκεμβρίου 1965, 16/65, Schwarze (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 191), της 25ης Ιουνίου 1992, C-147/91, Ferrer Laderer (Συλλογή 1992, σ. I-4097, σκέψη 6), και της 16ης Ιουλίου 1992, C-83/91, Meilicke (Συλλογή 1992, σ. I-4871, σκέψη 22).

8 — Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1990, C-231/89, Gmurzynska-Bscher (Συλλογή 1990, σ. I-4003, σκέψη 22).

33. Οι αυστριακές διατάξεις διασφαλίζουν —ανεξαρτήτως της διατυπώσεως της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως— ότι όποιος παραπονείται για τη μη εφαρμογή στο πρόσωπό του της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά την έννοια της οδηγίας 76/207, μπορεί να προβάλει τα δικαιώματά του ενώπιον των δικαστηρίων, όπως απαιτεί το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207. Από τη διάταξη αυτή δεν προκύπτει ότι η προβολή των δικαιωμάτων αυτών πρέπει να γίνεται μόνον ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων. Ούτε υπάρχει αμφιβολία ότι τα πολιτικά δικαστήρια της Αυστρίας από το Landesgericht ως το Oberster Gerichtshof έχουν χαρακτήρα δικαστηρίου κατά την έννοια των κριτηρίων που έχουν αναπτυχθεί βάσει του άρθρου 234 ΕΚ¹³.

34. Επομένως, η απαιτούμενη από το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 δυνατότητα δικαστικής επιδιώξεως των δικαιωμάτων αυτών διασφαλίζεται στην Αυστρία μέσω της ασκήσεως αγωγής ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων βάσει των διατάξεων περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου. Από απόψεως κοινοτικού δικαίου είναι άνευ σημασίας το αν πέραν της ανωτέρω δυνατότητας υπάρχει και άλλη οδός για την προβολή τυχόν παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και αν η οδός αυτή πληροί καθ' εαυτήν τις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Αρκεί η ύπαρξη μιας δυνατότητας παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

35. Ως προς το σημείο αυτό, το προδικαστικό ερώτημα είναι υποθετικής φύσεως δεδομένου ότι στην αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αναφέρεται ότι η δυνατότητα να επιδιωχθεί δικαστικώς η ικανοποίηση αξιώσεως αποζημιώσεως λόγω μη εφαρμογής της αρχής ίσης μεταχειρίσεως διασφαλίζεται μόνον από το αυστριακό Verwaltungsgerichtshof. Όπως ελέγχθη ανωτέρω, η αυστριακή έννομη τάξη προβλέπει με τις διατάξεις του νόμου και με τις γενικές αρχές περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου, των οποίων η εφαρμογή ελέγχεται τόσο από πραγματικής όσο και από νομικής απόψεως από τα πολιτικά δικαστήρια των τριών βαθμών δικαιοδοσίας, ένα μέσο παροχής ένδικης προστασίας μέσω του οποίου οι ιδιώτες μπορούν να προβάλουν δικαστικώς τη μη εφαρμογή στο πρόσωπό τους της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, όπως απαιτεί το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207. Το ερώτημα τι θα ίσχυε εάν μόνον το Verwaltungsgerichtshof ήταν αρμόδιο για το δικαστικό έλεγχο της εφαρμογής της αρχής ίσης μεταχειρίσεως είναι υπό τις παρούσες περιστάσεις υποθετικής φύσεως.

36. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στην αίτηση του αιτούντος δικαστηρίου. Επομένως, η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη. Ως εκ τούτου, παρέλκει η εξέταση των περαιτέρω ερωτημάτων, όπως π.χ. του ερωτήματος που αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 97/80.

13 — Απόφαση Dorsch Consult (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 23).

VII — Πρόταση

37. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων προτείνω να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο:

«Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.»